

Chiny jako systemowe wyzwanie dla Unii Europejskiej: transformacja od współzależności gospodarczej do autonomii strategicznej w warunkach globalnej rywalizacji

Marianna Droszcz • 31 lipca 2026

1. Abstrakt

Relacje Unii Europejskiej z Chińską Republiką Ludową znajdują się obecnie w fazie przekształceń – model oparty przez ostatnie dekady na pogłębianiu wymiany handlowej i wzajemnej współzależności gospodarczej coraz częściej zastępowany jest podejściem uwzględniającym bezpieczeństwo gospodarcze, odporność łańcuchów dostaw oraz ryzyko strategiczne. Chiny pozostają jednym z najważniejszych partnerów handlowych Unii Europejskiej, jednocześnie posiadając dominującą pozycję w sektorach kluczowych dla przyszłej konkurencyjności Europy, takich jak półprzewodniki, infrastruktura cyfrowa, pojazdy elektryczne czy przetwarzanie surowców krytycznych, co sprawia, że współpraca gospodarcza coraz częściej postrzegana jest również przez pryzmat ryzyka geopolitycznego. Celem polityki UE nie powinno być całkowite gospodarcze odłączenie od Chin (*decoupling*), lecz zwiększenie stabilności kluczowych sektorów poprzez ograniczenie najbardziej krytycznych zależności, dywersyfikację dostawców oraz rozwój własnych zdolności technologicznych. W dokumencie rekomenduje się odejście od postrzegania zależności wyłącznie przez pryzmat efektywności ekonomicznej i przyjęcie kompleksowego podejścia do bezpieczeństwa gospodarczego.

2. Kontekst i opis problemu

Przez pierwsze dekady XXI wieku stosunki gospodarcze Unii Europejskiej i Chin rozwijały się przede wszystkim w oparciu o wzajemną współzależność ekonomiczną, co sprzyjało stabilności politycznej. Coraz wyraźniej dostrzegano jednak, że korzyści ekonomiczne nie eliminują ryzyka wynikającego z asymetrycznych zależności. W 2019 roku Komisja Europejska określiła Chiny jednocześnie jako "partnera negocjacyjnego" oraz "systemowego rywala", wskazując na konieczność bardziej zrównoważonego podejścia do wzajemnych relacji (European Commission, 2019). Unia Europejska pozostaje podatna na zakłócenia w sektorach kluczowych dla transformacji energetycznej i cyfrowej. Szczególne znaczenie mają surowce krytyczne, produkcja baterii litowo-jonowych,

technologie fotowoltaiczne, półprzewodniki oraz infrastruktura cyfrowa. Chiny posiadają dominującą pozycję w wielu ogniwach globalnych łańcuchów dostaw (International Energy Agency, 2024). Skala współzależności znajduje również odzwierciedlenie w wymianie handlowej – w 2025 roku Chiny były największym źródłem importu towarów do Unii Europejskiej, odpowiadając za około 22,3% importu z państw trzecich (Eurostat, 2026). Istota problemu uległa nasileniu w okresie po pandemii COVID-19 oraz po wybuchu wojny rosyjsko-ukraińskiej w 2022 roku. Kryzys energetyczny wywołany europejską zależnością od rosyjskich dostaw gazu uwidocznił, jak uwarunkowania gospodarcze mogą zostać wykorzystane jako instrument presji politycznej. Doświadczenie to wpłynęło na sposób postrzegania zależności również wobec innych państw posiadających znaczący wpływ na europejskie łańcuchy dostaw (European Commission, 2023b). Jednym z najbardziej ewidentnych przykładów strategicznej zależności pozostaje sektor elektromobilności. Chińskie przedsiębiorstwa osiągnęły przewagę konkurencyjną w produkcji samochodów elektrycznych dzięki kontroli nad znaczną częścią łańcucha dostaw baterii, dużej skali produkcji oraz wieloletniej tradycji wsparcia państwowego. Rosnący eksport chińskich pojazdów elektrycznych do Europy doprowadził do debaty dotyczącej uczciwej konkurencji oraz ochrony europejskiego przemysłu motoryzacyjnego (European Commission, 2024a). Drugim wymiarem wyzwania jest bezpieczeństwo technologiczne. Półprzewodniki, sztuczna inteligencja, technologie 5G oraz infrastruktura cyfrowa mają znaczenie nie tylko gospodarcze, ale również strategiczne. Uzależnienie od zagranicznych dostawców w tych obszarach może wpływać na bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej oraz zdolność UE do prowadzenia niezależnej polityki technologicznej (European Commission, 2020). W odpowiedzi Unia Europejska rozpoczęła budowę systemu bezpieczeństwa gospodarczego w ramach m.in. Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa Gospodarczego, *Critical Raw Materials Act*, *European Chips Act*. Instrumenty te stanowią istotny krok w kierunku zwiększenia rezyliencji UE, jednak ich skuteczność zależy od stopnia zaawansowania koordynacji działań państw członkowskich oraz instytucji europejskich (European Commission, 2023a, 2023b).

3. Analiza

3.1. STRATEGICZNE ZALEŻNOŚCI I PODATNOŚĆ EUROPEJSKICH ŁAŃCUCHÓW DOSTAW

Najważniejszym wyzwaniem w relacjach gospodarczych Unii Europejskiej z Chinami nie jest sam stopień intensyfikacji wymiany handlowej, lecz koncentracja zależności w sektorach mających fundamentalne znaczenie dla przyszłej konkurencyjności europejskiej gospodarki. Rozwój globalizacji umożliwił obniżenie kosztów produkcji oraz zwiększenie efektywności przedsiębiorstw, jednak równocześnie doprowadził do sytuacji, w której część zdolności przemysłowych została skoncentrowana poza Europą (European Commission,

2023c). Fakt ten szczególnie zauważalny jest w sektorze surowców krytycznych. Transformacja energetyczna i cyfrowa wymaga dostępu do pozyskiwania materiałów takich jak lit, grafit, kobalt oraz metale ziem rzadkich. Choć wydobycie części tych surowców odbywa się poza Chinami, Pekin posiada dominującą pozycję w zakresie ich przetwarzania oraz produkcji komponentów wykorzystywanych w bateriach oraz elektronice. (International Energy Agency, 2024). Oznacza to, że nawet dywersyfikacja źródeł wydobycia nie zawsze eliminuje zależność od chińskich zdolności przemysłowych. Podobny problem występuje w dziedzinie energii odnawialnej. Europejska transformacja energetyczna korzystała z konkurencyjnych cen chińskich paneli fotowoltaicznych, co przyspieszyło rozwój OZE, ale jednocześnie ograniczyło europejskie zdolności produkcyjne oraz zwiększyło zależność UE od jednego dostawcy. (International Energy Agency, 2022; European Commission, 2022).

3.2. RYWALIZACJA TECHNOLOGICZNA I BEZPIECZEŃSTWO INFRASTRUKTURY KRYTYCZNEJ

Drugim aspektem jest rosnąca konkurencja technologiczna pomiędzy Unią Europejską a Chinami. Technologie dotyczące półprzewodników, sztucznej inteligencji, infrastruktury telekomunikacyjnej oraz systemów cyfrowych stały się obszarami rywalizacji gospodarczej a także geopolitycznej. Półprzewodniki stanowią podstawę funkcjonowania współczesnej gospodarki — wykorzystywane są w segmencie motoryzacyjnym, energetycznym, w systemach obronnych oraz infrastrukturze cyfrowej. Unia Europejska pozostaje zależna od zagranicznych dostawców najbardziej zaawansowanych układów scalonych, dlatego przyjęła pakiet legislacyjny *European Chips Act* mający zwiększyć europejskie zdolności produkcyjne i ograniczyć podatność na zakłócenia dostaw (European Parliament and Council, 2023a).

Duże znaczenie ma infrastruktura telekomunikacyjna. Debata dotycząca udziału chińskich przedsiębiorstw, szczególnie Huawei Technologies Co., Ltd., w europejskich sieciach 5G pokazała, że decyzje dotyczące infrastruktury mogą mieć bezpośredni wpływ na wymiar bezpieczeństwa. Część państw członkowskich ograniczyła udział dostawców wysokiego ryzyka w strategicznych sektorach, argumentując to koniecznością ochrony danych. (European Commission, 2020). Wyzwanie stanowi także rozwój sztucznej inteligencji. Chiny rozwijają własne zdolności technologiczne poprzez połączenie dużych inwestycji państwowych, rozbudowę sektora cyfrowego oraz rozszerzanie dostępności do ogromnej ilości danych. Fakt ten oznacza dla Unii konieczność wzmacniania własnej konkurencyjności technologicznej oraz ograniczania ryzyka wykorzystania zależności technologicznych jako narzędzia nacisku politycznego (OECD, 2024). Istotnym elementem pozostają również chińskie inwestycje w europejską infrastrukturę. Inicjatywa Pasa i Szlaku zwiększyła chińską obecność w wielu regionach świata, w tym w Europie. Choć projekty te przyniosły korzyści

gospodarcze, instytucje europejskie wskazują na możliwość powstawania długoterminowych zależności strategicznych (European Parliament Research Service, 2021).

3.3. OGRANICZENIA W OBECNEJ POLITYCE UE WOBEC CHIN

Europejskie przedsiębiorstwa od lat wskazują na ograniczony dostęp do chińskiego rynku, bariery regulacyjne oraz nierówne warunki konkurencji wynikające ze wsparcia państwowego dla chińskich firm (European Commission, 2019). Przedsiębiorstwa z Chin uzyskały przewagę dzięki połączeniu subsydiów, kontroli nad łańcuchami dostaw oraz polityki przemysłowej ukierunkowanej na rozwój określonych branż. Reakcją UE była większa aktywność w zakresie ochrony rynku wewnętrznego oraz kontroli potencjalnie ryzykownych inwestycji (European Commission, 2023c). Obecne instrumenty pozostają częściowo rozproszone pomiędzy różnymi politykami unijnymi i krajowymi. Brak koordynacji może ograniczać skuteczność europejskiej odpowiedzi. Jednym z istotnych problemów dla konkurencyjności europejskiego przemysłu są koszty związane z transformacją klimatyczną. Chociaż cele Europejskiego Zielonego Ładu mają przyczynić się do długoterminowej odporności gospodarczej Unii Europejskiej, w krótkiej perspektywie mogą zwiększać obciążenia regulacyjne oraz inwestycyjne przedsiębiorstw, szczególnie w sektorach konkurujących z producentami z państw o niższych standardach środowiskowych. W przypadku Chin kwestia ta nabiera szczególnego znaczenia, ponieważ europejskie przedsiębiorstwa muszą konkurować z podmiotami działającymi w odmiennych warunkach regulacyjnych. Największym wyzwaniem pozostaje znalezienie równowagi pomiędzy ochroną bezpieczeństwa gospodarczego a utrzymaniem otwartego charakteru europejskiej gospodarki.

4. Rekomendacje

1. Utworzenie Europejskiego Mechanizmu Monitorowania Zależności Strategicznych wraz z Europejskim Indeks Zależności Strategicznych

Do końca 2027 roku rekomenduje się ustanowienie przez Komisję Europejską Europejskiego Mechanizmu Monitorowania Zależności Strategicznych, którego celem byłoby coroczne publikowanie Europejskiego Indeksu Zależności Strategicznych. Instrument ten służyłby do identyfikacji i oceny uzależnienia rynku wewnętrznego od państw trzecich – w szczególności od Chińskiej Republiki Ludowej – w obszarach: surowce krytyczne, półprzewodniki, ogniwa fotowoltaiczne i baterie, technologie cyfrowe, substancje czynne w farmacji oraz infrastruktura energetyczna. Indeks należałoby oprzeć na jednolitej metodologii uwzględniającej stopień koncentracji dostawców. Coroczny raport stanowiłby punkt odniesienia dla wyznaczania priorytetów unijnej polityki przemysłowej i

handlowej. Celem jest minimalizowanie ryzyka geopolitycznego poprzez wczesne wykrywanie podatności na szantaż ekonomiczny.

2. Konsolidacja europejskiego systemu kontroli inwestycji strategicznych

W horyzoncie czasowym do 2028 roku warunkiem ochrony suwerenności ekonomicznej jest pogłębienie przez Komisję Europejską oraz Radę Unii Europejskiej harmonizacji krajowych mechanizmów kontroli bezpośrednich inwestycji zagranicznych (FDI). Proces ten musi wykraczać poza minimalne standardy proceduralne (*minimum baseline*) wdrożone nowym rozporządzeniem (UE) 2026/1386 (European Parliament and Council, 2026). Jednocześnie należy pogłębić wymianę danych wywiadu gospodarczego pomiędzy państwami członkowskimi. (European Commission, 2023c).

3. Wzmocnienie europejskich zdolności technologicznych i przemysłowych

W ramach kolejnej perspektywy finansowej UE (2028–2034) konieczne jest zwiększenie przez Komisję Europejską oraz Europejski Bank Inwestycyjny finansowania strategicznych sektorów technologicznych poprzez rozwój instrumentów wspierających badania, komercjalizację innowacji oraz skalowanie europejskich przedsiębiorstw. Celem tych działań powinno być ograniczenie najbardziej krytycznych zależności zewnętrznych oraz zwiększenie zdolności UE do samodzielnego rozwijania i wdrażania technologii o strategicznym znaczeniu. W ramach zaproponowanej w czerwcu 2026 roku nowelizacji pakietu legislacyjnego w postaci *European Chips Act 2.0*, Komisja Europejska powinna rozszerzyć wsparcie dla całego ekosystemu półprzewodników poprzez: rozwój europejskich zdolności projektowania układów scalonych oraz własności intelektualnej (IP), rozwój europejskich przedsiębiorstw technologicznych typu *scale-up*, wykorzystanie długoterminowych umów zakupowych (*offtake agreements*) w strategicznych sektorach (motoryzacja, energetyka, medycyna, obronność) oraz uproszczenie procedur administracyjnych (European Parliament and Council, 2023a). Wzmocnienie własnego potencjału badawczo-przemysłowego pozwoli ograniczyć podatność na zakłócenia zewnętrzne, zwiększyć odporność europejskich łańcuchów dostaw.

4. Rozwój partnerstw na rzecz bezpiecznych łańcuchów dostaw

Do 2030 roku Komisja Europejska wraz z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych (ESDZ) powinny zintensyfikować długoterminowe partnerstwa strategiczne z państwami dysponującymi zasobami surowców krytycznych oraz zaawansowanymi technologiami, w szczególności z Kanadą, Australią, Japonią, Koreą Południową, Indiami oraz wybranymi partnerami z obszaru Afryki i Ameryki Południowej. Współpraca ta musi wykraczać poza tradycyjny model importu

surowców nieprzetworzonych i obligatoryjnie obejmować wspólne inwestycje w infrastrukturę wydobywczą, zakłady przetwórcze, rozwój lokalnych kompetencji przemysłowych oraz transfer technologii. Głównym wehikułem finansowym dla tych działań powinien stać się unijny program *Global Gateway*, przekierowujący europejski kapitał na budowę lokalnych łańcuchów wartości. Priorytetem polityki zewnętrznej UE w tym obszarze musi być strategiczna dywersyfikacja globalnych zdolności, przy jednoczesnym budowaniu odporności europejskich łańcuchów dostaw w formule *friendshoringu* (International Energy Agency, 2024).

5. Włączenie bezpieczeństwa gospodarczego do procesu decyzyjnego w UE

Rekomenduje się wprowadzenie przez Komisję Europejską oraz Radę Unii Europejskiej od 2027 roku obowiązku przeprowadzania *Economic Security Impact Assessment* dla nowych inicjatyw dotyczących współpracy gospodarczej z państwami uznawanymi za partnerów wysokiego ryzyka. Ocena powinna uwzględniać analizę wpływu planowanych działań na bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej, odporność łańcuchów dostaw, konkurencyjność przemysłową oraz możliwość wykorzystania zależności gospodarczych jako instrumentu presji politycznej. Wnioski płynące z tych audytów powinny być bezpośrednio powiązane z unijnym instrumentem przeciwdziałania wymuszeniom ekonomicznym (*Anti-Coercion Instrument* – ACI), stanowiąc podstawę do uruchamiania mechanizmów obronnych wspólnoty w przypadku wykrycia prób szantażu rynkowego (European Parliament and Council, 2023b).

5. Wnioski

Współczesne relacje Unii Europejskiej z Chinami pokazują, iż procesy gospodarcze oraz kwestie bezpieczeństwa strategicznego są obecnie nierozzerwalne. Odpowiedzią na te wyzwania jest konsekwentna realizacja założeń strategii *de-riskingu*, której celem jest ograniczenie najbardziej krytycznych zależności przy zachowaniu selektywnej współpracy. Całkowite gospodarcze odłączenie od Chin byłoby nieracjonalne, ponieważ wiele sektorów europejskiego przemysłu nadal zależy od dostępu do chińskiego rynku (European Commission, 2023c). Przedstawione w opracowaniu rekomendacje wskazują na konieczność pilnego działania w perspektywie krótkoterminowej, do których należy harmonizacja procedur w ramach zreformowanego unijnego mechanizmu kontroli inwestycji zagranicznych (FDI) oraz przeciwdziałanie rynkowym skutkom subsydiowanej przez Pekin nadprodukcji. W perspektywie długofalowej znaczenie będzie miała rozbudowa niezależnej infrastruktury chmurowej, technologii AI oraz krajowego przemysłu przetwórczego. Znaczenia nabiera ochrona konkurencyjności europejskiego przemysłu motoryzacyjnego, który w obliczu dynamicznego wzrostu eksportu chińskich pojazdów elektrycznych znajduje się pod coraz większą presją. Zaproponowane przedsięwzięcia pozwolą na

wzmocnienie suwerenności UE, umożliwiając kontynuowanie bezpiecznej i partnerskiej współpracy z Pekinem.

6. Bibliografia

- European Commission. (2019). *EU-China - A strategic outlook* (JOIN(2019) 5 final). Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council. European Commission. <https://commission.europa.eu/system/files/2019-03/communication-eu-china-astrategic-outlook.pdf>
- European Commission. (2020). *Cybersecurity of 5G networks: EU toolbox of risk mitigating measures*. Report. European Commission. <https://digitalstrategy.ec.europa.eu/en/library/cybersecurity-5g-networks-eu-toolbox-risk-mitigatingmeasures>
- European Commission. (2022). *EU solar energy strategy* (COM(2022) 221 final, SWD(2022) 148 final). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. European Commission.
<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0221>>
- European Commission. (2023a). *Critical Raw Materials Act: Ensuring secure and sustainable supply chains for Europe* (IP/23/1661). Press release. European Commission. <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip\23\1661/IP\23\1661\1661\EN.pdf>
- European Commission. (2023b). *European economic security strategy* (JOIN(2023) 20 final). Joint Communication. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023JC0020>
- European Commission. (2023c). *Screening of FDI into the Union and its Member States* (SWD(2023) 329 final). Commission Staff Working Document, Accompanying the Third Annual Report on the screening of foreign direct investments into the Union. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023SC0329&qid=1783801965442>
- European Commission. (2024a). *EU Commission imposes countervailing duties on imports of battery electric vehicles (BEVs) from China*. Trade News. Directorate-General for Trade and Economic Security. <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/news/eu-commissionimposes-countervailing-duties-imports-battery-electric-vehicles-bevs-china>
- European Commission. (2026). *Chips Act 2.0*. Shaping Europe's digital future. European Commission.
<<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/chips-act-2>>
- European Parliament and Council of the European Union. (2023a). *Regulation (EU) 2023/1781 of the European Parliament and of the Council of 13*

September 2023 establishing a framework of measures for strengthening Europe's semiconductor ecosystem and amending Regulation (EU) 2021/694 (Chips Act). Official Journal of the European Union, L 228/1. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R1781>>

- European Parliament and Council of the European Union. (2023b). Regulation (EU) 2023/2675 of the European Parliament and of the Council of 22 November 2023 on the protection of the Union and its Member States from economic coercion by third countries. Official Journal of the European Union, L 2023/2675. <<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2675/oj/eng>>
- European Parliament and Council of the European Union. (2026). *Regulation (EU) 2026/1386 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2026 on the screening of foreign investments in the Union and repealing Regulation (EU) 2019/452*. Official Journal of the European Union, OJ L, 2026/1386. <<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2026/1386/oj/eng>>
- European Parliament Research Service. (2021). *China's Belt and Road Initiative: Implications for the European Union*. Briefing. European Parliament Research Service. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698824/EPRS_BRI\(2021\)698824698824_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698824/EPRS_BRI(2021)698824698824_EN.pdf) _EN.pdf698824_EN.pdf)
- Eurostat. (2026). *EU trade with China - latest developments*. Statistical article. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_trade_with_China_-_latest_developments
- International Energy Agency. (2022). *Special report on solar PV global supply chains*. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/4eedd256-b3db-4bc6-b5aa-2711ddfc1f90/SpecialReportonSolarPVGlobalSupplyChains.pdf>
- International Energy Agency. (2024). *Global critical minerals outlook 2024*. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ee01701d-1d5c-4ba8-9df6abeeac9de99a/GlobalCriticalMineralsOutlook2024.pdf>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). *Artificial intelligence, data and competition* (OECD Artificial Intelligence Papers, No. 18). OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/05/artificial-intelligencedata-and-competition_9d0ac766/e7e88884-en.pdf